

NÁZORY ČESKÉ VEŘEJNOSTI NA OBSAH VÝUKY TĚLESNÉ VÝCHOVY V ZÁKLADNÍM VZDĚLÁVÁNÍ

Vladislav MUŽÍK

Abstrakt: Provedený výzkum kategorizuje názory občanů České republiky na obsah výuky v tělesné výchově v základním vzdělávání. Příspěvek navazuje na obdobný výzkum z roku 2007 týkající se české populace na celkovou úroveň tělesné výchovy.

Výsledky byly získány na základě reprezentativního sociologického výzkumu k problematice zdraví a zdravého způsobu života. Výzkum byl realizován ve spolupráci s agenturou INRES - SONES na konci roku 2008.

Výzkumu se zúčastnilo 1795 respondentů ve věku nad 15 let. Soubor byl reprezentativní z hlediska věku, pohlaví a regionální příslušnosti občanů České republiky.

Česká veřejnost ve výuce tělesné výchovy preferuje zejména sportovní aktivity a kompenzační a kondiční cvičení. Na vzdělávací činnosti učitelů nejčastěji oceňují trpělivost při práci s dětmi a kritizují nepřiměřenou fyzickou náročnost výuky. Více než 40 % respondentů však nemá k činnosti učitelů vážnější výhrady.

Získané poznatky poskytují řadu konkrétních podnětů pro zkvalitnění práce na základních školách i v přípravě učitelů tělesné výchovy. Ukazují, na které aspekty je třeba zaměřit hlavní pozornost. Výsledky jsou příspěvkem k řešení výzkumného záměru Škola a zdraví pro 21. století.

Klíčová slova: tělesná výchova, obsah výuky, vzdělávací činnost učitele, základní vzdělávání, výchova ke zdraví

Úvod

Česká republika v současné době prochází kurikulární reformou, která se aktuálně týká zejména základního vzdělávání. O kurikulárních záměrech českého školství je odborná veřejnost dostatečně informována, proto připomeňme pouze základní údaje týkající se tělesné výchovy.

Dosud platným dokumentem, který vymezoval obsah základního vzdělávání v tělesné výchově, byl *Standard základního vzdělávání* (1995). Tento dokument definoval novou vzdělávací oblast *Zdravý životní styl* s tradičním vzdělávacím oborem *tělesná výchova a sport* a zcela novým vzdělávacím oborem *výchova ke zdraví*.

Zdůraznila se tak funkce tělesné výchovy při vzdělávání žáků v oblasti podpory zdraví.

Od školního roku 2007/2008 vstoupil v platnost nový *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání* (2007). Tento dokument obsahuje devět vzdělávacích oblastí, k nimž patří oblast *Člověk a zdraví*. **Tato vzdělávací oblast zahrnuje** vzdělávací obory *výchova ke zdraví, tělesná výchova a zdravotní tělesná výchova*. Vymezení uvedených oborů podtrhuje důležitost komplexního vzdělávání žáků v problematice zdraví a úlohu tělesné výchovy těsně spjaté s výchovou ke zdraví.

Vzdělávací obor *Tělesná výchova* směřuje na jedné straně k poznání vlastních pohybových možností a zájmů, na druhé straně k poznávání účinků konkrétních pohybových činností na tělesnou zdatnost a duševní a sociální pohodu. Pohybové vzdělávání postupuje od spontánní pohybové činnosti žáků k činnosti řízené a výběrové, jejímž smyslem je samostatně ohodnotit úroveň své zdatnosti. Cílem je řadit do denního režimu pohybové činnosti pro uspokojování vlastních pohybových potřeb i zájmů, ale i pro optimální rozvoj zdatnosti a výkonnosti, pro regeneraci sil a kompenzaci různého zatížení, tj. pro podporu zdraví a ochranu života.

Toto pojetí tělesné výchovy klade nové a zvýšené nároky jak na způsoby realizace, tak také na kvalifikaci učitelů. Můžeme si proto položit otázku, jakým způsobem se obor vyrovnával s požadavky dosavadními.

Výzkumný problém

Zkušenosti a poznatky z posledních let naznačují, že ve školní praxi existuje nesoulad mezi *projektovaným kurikulem*, tj. deklarovaným obsahem vzdělávání, a *realizovaným kurikulem*, tj. realizovaným obsahem vzdělávání (např. PRŮCHA, 2002, 2006). Příčiny tohoto stavu zkoumáme různými metodami jak v tělesné výchově¹, tak i ve výchově ke zdraví (např. MUŽÍK, TRÁVNÍČEK, 2006, MUŽÍK, JANÍK, 2007, MUŽÍKOVÁ, 2007).

Zaměříme-li se na posouzení úrovně realizovaného kurikula v určitém oboru, můžeme mj. využít názory absolventů tohoto oboru a jejich retrospektivní pohled na úroveň školní výuky. Pokusili jsme se proto výzkumně ověřit, jaká stanoviska zaujímá česká populace ke školní tělesné výchově, zda se tyto názory populace mění s věkem nebo pohlavím respondentů. Zaměřili jsme se na posouzení úrovně tělesné výchovy během povinné školní docházky respondentů i na hodnocení současné úrovně tělesné výchovy v základním školství.

Výzkum názorů občanů ČR² na úroveň tělesné výchovy, realizovaný v roce 2007, přinesl mj. tyto výsledky (viz MUŽÍK, 2009):

Více než tři čtvrtiny respondentů byly spokojeny s celkovou úrovní tělesné výchovy v období své školní docházky. Výjimkou byla nejmladší skupina občanů ve věku 15–19 let, která byla statisticky významně více nespokojena s úrovní tělesné výchovy než ostatní zástupci populace. Nejčastějšími příčinami byly dle respondentů *obsah vý-*

1 Metodologická východiska i rešerše výzkumů tohoto problému byly publikovány např. ve studiích MUŽÍK, JANÍK (2007), JANÍKOVÁ, JANÍK, MUŽÍK, KUNDERA (2008) aj.

2 Soubor byl reprezentativní z hlediska pohlaví, věku a regionální příslušnosti občanů ČR ve věku nad 15 let.

uky tělesné výchovy a úroveň vzdělávací činnosti učitelů tělesné výchovy. Také ostatní věkové skupiny měly nejčastější výhrady k obsahu výuky tělesné výchovy³.

Dalšími důvody nespokojenosti s tělesnou výchovou v základním školství byly rozsah výuky, materiální podmínky, klasifikace žáků v tělesné výchově aj. Tyto důvody však měly relativně nízkou četnost.

Ze získaných poznatků byl odvozen *cíl navazujícího výzkumu*: blíže specifikovat názory občanů ČR na obsah výuky a na vzdělávací činnost učitelů tělesné výchovy v základním vzdělávání.

Výzkumný soubor

Názory občanů ČR byly získány od souboru respondentů o velikosti 1796 jedinců vybraných náhodným výběrem pomocí kvót. Soubor byl *reprezentativním* vzorkem populace ČR ve věku nad 15 let. Reprezentativnost byla odvozena od základního souboru obyvatelstva ČR ve věku 15 let a více.⁴ Lze konstatovat, že níže uvedené výsledky výzkumu jsou reprezentativní pro populaci ČR nad 15 let z hlediska pohlaví, věku a regionální příslušnosti.

Z dalších znaků, u kterých sice nebyla reprezentativnost sledována, ale které byly v rámci výzkumu zjišťovány, lze uvést vzdělání, rodinný stav, počet dětí, velikost místa bydliště, povolání, výše čistého měsíčního příjmu rodiny, stanovisko k náboženské víře a způsob bydlení. Tam, kde se ukázala statisticky významná souvislost, je na tuto skutečnost upozorněno. Nicméně v důsledku toho, že data těchto skupin nejsou reprezentativní, lze zjištěné statisticky významné souvislosti interpretovat pouze jako tendence.

Výzkumná metoda

Výzkum byl koncipován jako sociologický s využitím otázek předložených zadavatelem (autorem příspěvku). Terénní šetření bylo provedeno *metodou standardizovaného řízeného rozhovoru* tazatele s respondentem.

Sběr dat byl uskutečněn aktivem tazatelů agentury *INRES – SONES*. Byl zabezpečen 360 profesionálními tazateli v celé ČR. Optickou a logickou kontrolu, kódování výroků, vkládání dat do počítače a tabelování výsledků prováděli pracovníci agentury *INRES – SONES*. Interpretaci získaných výsledků provedl autor tohoto příspěvku.

Statistické zpracování dat bylo provedeno programem SASD 1.3.4 (statistická analýza sociálních dat). Zpracován byl 1. stupeň třídění a kontingenční tabulky vybraných ukazatelů 2. stupně třídění. Míra závislosti vybraných znaků byla stanovena na základě metody chí-kvadrát a dalších testovacích kritérií aplikovaných dle charakteru znaků. Na základě této analýzy byla provedena interpretace dat.

Odpovědi respondentů byly zachyceny písemnou formou. Odpovědní archy byly ověřeny v předvýzkumu. Kontrolovány byly logické vazby a úplnost i věro-

3 Pojem obsah výuky chápeme jako obsah školního vzdělávání realizovaný učitelem ve výuce. Výuku považujeme za hlavní formu vzdělávací činnosti učitele a učební činnosti žáků.

4 Viz Věkové složení obyvatelstva České republiky v roce 2007. Stav k 31. 12. 2007. Praha: Český statistický úřad, 2008.

hodnost vyplnění. Vyřazeny byly archy s nefunkčními logickými vazbami a neúplně vyplněné archy (zpravidla ty, u kterých respondent odmítl odpovídat na otázky a rozhodl se předčasně ukončit rozhovor). Tyto archy byly zahrnuty do kategorie „non-response“.

Mezi hodnocenými položkami byly časté spojitě odpovědi. Ty bylo potřeba transformovat tak, aby bylo možné hlavní výsledky přehledně shrnout. Spojitě odpovědi respondentů byly transformovány na dílčí výroky a tím se změnil charakter znaků ze spojitých na kategoriální.

Harmonogram výzkumu

Projekt výzkumu byl zpracován v průběhu září a října 2008. Jeho oponování proběhlo počátkem listopadu 2008. Předvýzkum sloužící k ověření výzkumných technik a znění položených otázek byl realizován na výběrovém souboru 286 respondentů v listopadu 2008. V tomto období proběhly rovněž instruktáže všech tazatelů.

Vlastní terénní šetření bylo uskutečněno v celé ČR na přelomu listopadu a prosince 2008. Shromáždění vyplněných archů, jejich optická a logická kontrola a vkládání dat do počítače proběhlo v prosinci 2008. Poté bylo uskutečněno vyvážení dat, jejich základní matematicko-statistická analýza, zpracování frekvenčních a kontingenčních tabulek a provedena základní interpretace dat.

Výsledky byly zadavatelem souhrnně interpretovány na počátku roku 2009.

Výsledky

a) Názory občanů ČR na obsah výuky tělesné výchovy

Cílem výzkumu bylo zjistit, jaký je názor občanů ČR na obsah výuky tělesné výchovy v základním vzdělávání. Tato skutečnost byla zjišťována prostřednictvím polootevřené otázky následujícího znění:

„Myslíte si, že by výuka tělesné výchovy na základní škole měla zahrnovat tyto tematické celky (můžete označit maximálně 3 celky, které pokládáte za nejdůležitější)?“

Respondenti tedy měli možnost označit maximálně tři z následující škály odpovědí, případně uvést vlastními slovy oblast, kterou pokládají za důležitou.

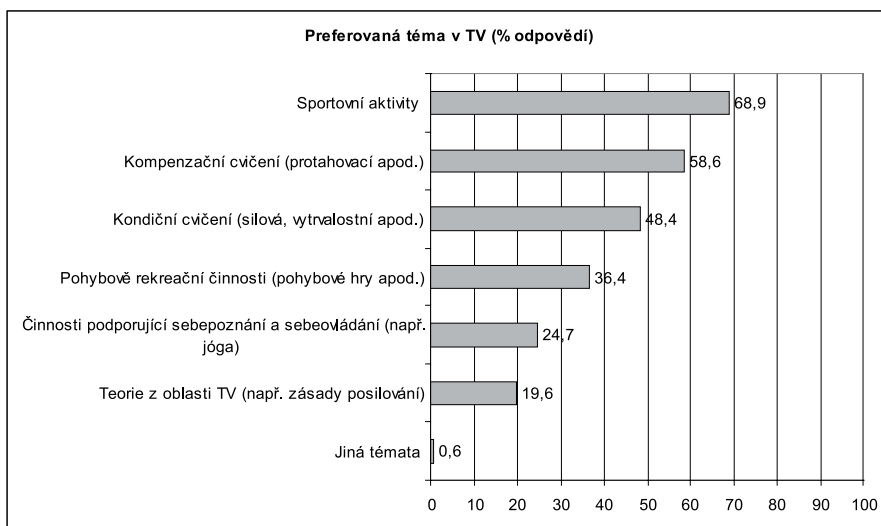
Škála možných odpovědí:

- činnosti z odvětví sportů a sportovních her (atletiky, gymnastiky, basketbalu, volejbalu apod.),
- pohybově rekreační činnosti (zábavné pohybové hry, netradiční činnosti typu žonglování, činnosti dle volného výběru žáků apod.),
- kondiční cvičení pro optimální rozvoj zdatnosti (zejména svalové síly a vytrvalosti),
- kompenzační cvičení v rámci prevence oslabení podpůrně pohybového systému a držení těla (protahovací, zpevňovací a uvolňovací cvičení),
- pohybové činnosti podporující sebepoznání a sebeovládání (jóga pro děti apod.),

- teorie z oblasti tělesné výchovy a sportu (problematika pohybového zatížení, svalových oslabení, měření a posuzování zdatnosti apod.),
- další tematické okruhy (uved'te které).

Vyhodnocení odpovědí přineslo následující výsledky:

Občané ČR považují v obsahu výuky tělesné výchovy za nejdůležitější činnosti z odvětví sportů a sportovních her. Tuto tematickou oblast preferují více než dvě třetiny občanů ČR (68,9 % respondentů). Na druhé místo je řazeno kompenzační cvičení v rámci prevence oslabení podpůrně pohybového systému (58,6 % dotázaných) a jako třetí v pořadí jsou uváděna kondiční cvičení pro optimální rozvoj zdatnosti (48,4 % respondentů). Tyto tři tematické celky by měla dle respondentů výuka tělesné výchovy především obsahovat. Méně jsou preferovány pohybově rekreační činnosti (36,4 % respondentů) a necelá čtvrtina dotázaných (24,7 %) považuje za důležité zařazovat pohybové činnosti podporující sebepoznání a sebeovládání. Jen 19,6 % respondentů považuje za důležitou teorii z oblasti tělesné výchovy a sportu, jiná témata v podstatě navržena nebyla.

Graf 1 Preferovaná témata ve vzdělávacím obsahu tělesné výchovy (n = 1792)

Názor na důležitost jednotlivých tematických celků je závislý na pohlaví respondentů. Muži více než ženy preferují činnosti z odvětví sportu a sportovních her ($p = 0,01$), ženy na rozdíl od mužů považují za důležitější kompenzační cvičení v rámci prevence oslabení podpůrně pohybového systému a držení těla ($p = 0,01$) a pohybové činnosti, podporující sebepoznání a sebeovládání ($p = 0,001$). Jiné statisticky významné odlišnosti zjištěny nebyly, to znamená, že rozdělení v jednotlivých skupinách, diferencovaných dle ostatních sociodemografických znaků, v zásadě odpovídá rozdělení v celkovém souboru.

b) Názory občanů ČR na vzdělávací činnost učitelů tělesné výchovy

Druhou oblastí, která byla v rámci výzkumu sledována, byla vzdělávací činnost učitelů tělesné výchovy, úzce související se zkoumaným obsahem výuky v tělesné vý-

chově a podporují jej. Občané ČR byli dotázáni, co nejvíce oceňují nebo kritizují na činnosti učitelů tohoto předmětu. V obou případech byly otázky položeny jako otevřené a respondenti vyjadřovali vlastními slovy svá stanoviska. Ta byla posléze podrobena obsahové analýze, kategorizována a zakódována tak, aby je bylo možné vyhodnotit.

Otázka zjišťující, co občané nejvíce **kritizují**, byla položena v následujícím znění:

„Co nejvíce kritizujete na činnosti učitelů tělesné výchovy na základních školách? Vyjádřete se stručně vlastními slovy.“

Na základě obsahové analýzy jednotlivých vyjádření byly vytvořeny následující kategorie odpovědí:

- Špatné jednání s dětmi: „agresivita, výbuchy vzteku, arogance, ponižování, bezohlednost, náladovost, buzerování, zesměšňování, stresování, nervozita, nesoudnost, netrpělivost, netolerance, nadřazenost, šikana, výbušnost, vulgarity, křik, tělesné tresty“ apod.
- Nezáměr o výuku: „nezáměr o děti, lhostejnost, ledabylost, lenost, laxnost, malá angažovanost, nedůslednost, neochota učit, pohodlnost, pasivita, málo pozornosti dětem, zanedbávání bezpečnosti, ponechávání dětí bez dozoru“ apod.
- Nízká úroveň výuky: „chyby ve výuce, absence individuálního přístupu, nerozlišování mezi pohybově nadanými a ostatními, upřednostňování zdatnějších, malá náročnost, málo tvrdosti, malá přísnost, neschopnost udržet kázeň, malá aktivita, nepředvádění cviků, necvičení s dětmi, neobjektivnost“ apod.
- Jednotvárnost výuky: „lpění na osnovách za každou cenu, mechanické známkování dle tabulek, malá kreativita, stereotyp, malá pestrost výuky, malá snaha zaujmout, malá motivace, monotónnost, nuda, nezábavnost“ apod.
- Velká náročnost výuky: „příliš aktivit, moc běhání, vysoké nároky, nucení k činnostem, které nejdou, přílišná tvrdost, přehnaná aktivita, přehnané ambice, náročné nebo nepřiměřené požadavky neodpovídající schopnostem dětí, přehnaná přísnost“ apod.
- Neprofesionalita: „nedostatečná kvalifikace, nedostatečná odbornost, neprofesionálnost, absence příslušného vzdělání, špatná fyzická kondice, neznalost oboru“ apod.
- Málo pohybových aktivit: „malá nabídka sportovních aktivit, málo pohybových aktivit ve škole i v mimoškolní činnosti“ apod.
- Ostatní výhrady (nevztahující se přímo ke vzdělávací činnosti učitelů).
- Nic nekritizuje.
- Neví, nemůže posoudit.

Na otázku týkající se nejvíce kritizovaných činností učitelů tělesné výchovy na základních školách odmítlo odpovědět 58 respondentů, tj. 3,2 % jejich celkového počtu.

Více než jedna pětina občanů České republiky (21,9 %) nemá žádné kritické připomínky k práci učitelů tělesné výchovy na základních školách, dalších téměř 19,0 % občanů neví, jaké kritické připomínky by mohla uvést. Znamená to, že více než 40 % občanů ČR nemá kritické výhrady ke vzdělávací činnosti učitelů tělesné

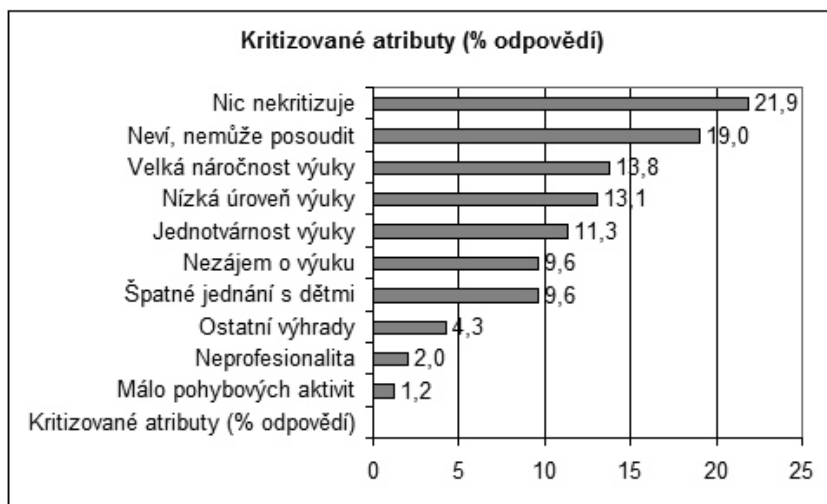
výchovy buď z toho důvodu, že si jejich práce váží a nic nekritizují, nebo proto, že nemají o jejich práci dostatek informací a necítí se kompetentní na položenou otázku odpovědět.

Kritické připomínky vůči vzdělávací činnosti učitelů tělesné výchovy na základních školách jsou poměrně vyvážené a žádná z nich výrazněji nepřevažuje. Nejčastější je výhrada týkající se příliš velkých fyzických nároků, které jsou na žáky v rámci výuky tělesné výchovy kladeny (13,8 % respondentů). V rámci této skupiny připomínek občané uvádějí, že ve výuce tělesné výchovy je zbytečně moc aktivit, žáci jsou nuceni k činnostem, které nezvládají, je uplatňována přílišná tvrdost a přísnost, vyvíjena přehnaná aktivita učitele, jsou kladeny náročné nebo nepřiměřené požadavky neodpovídající schopnostem dětí apod.

Další skupinu kritických připomínek, která je téměř stejně početná (13,1 %), lze charakterizovat jako chyby ve výuce tělesné výchovy. Ty se dle občanů ČR projevují v nízké úrovni výuky tělesné výchovy, v absenci individuálního přístupu k žákům, v upřednostňování zdatnějších dětí, v malé náročnosti a přísnosti, v neschopnosti udržet kázeň, v malé aktivitě učitelů, nepředvádění požadovaných cviků, neobjektivnosti apod.

Více než jedna desetina občanů (11,3 %) kritizuje jednotvárnost a malou pestrost výuky, mechanické známkování podle výkonnostních tabulek, malou kreativitu, stereotyp výuky, malou snahu zaujmout, neschopnost motivovat děti, monotónnost, nezábavnost tělesné výchovy apod.

Mezi četné kritické připomínky rovněž patří špatné chování učitelů tělesné výchovy vůči dětem (9,6 % respondentů). Kritizovány jsou projevy agresivity, výbuchy vzteku, arogance, ponižování, bezohlednost, náladovost, zesměšňování, stresování, nervozita, nesoudnost, netrpělivost, netolerance, nadřazenost, šikana, vulgarita, křik, tělesné tresty apod. Stejně početná (9,6 %) je skupina připomínek, které kritizují malý zájem učitelů o výuku tělesné výchovy.

Graf 2 Kritizované atributy činnosti učitelů tělesné výchovy (n = 1738)

Z hlediska analýz statisticky významných souvislostí platí, že aplikace testovacích kritérií byla omezená v důsledku velkého množství stanovených kategorií a tím nízkého počtu případů v některých polích kontingenčních tabulek. Testy přesto signalizují některé tendence. Platí, že nejmladší věkové skupiny občanů (15 – 24 let) významně častěji kritizují jednotvárnost výuky a mechanické známkování dle výkonnostních tabulek ($p = 0,001$), zatímco nejstarší věková skupina (65 a více let) častěji volí odpověď „nevím“ ($p = 0,001$).

Z hlediska vzdělání platí, že vyučení respondenti významně častěji nic nekritizují nebo uvádějí, že nevědí ($p = 0,01$). Osoby s maturitou více kritizují jednotvárnost výuky a mechanické známkování dle výkonnostních tabulek ($p = 0,001$). Vysokoškolsky vzdělaní respondenti častěji kritizují celkovou nízkou úroveň výuky tělesné výchovy ($p = 0,01$).

Prostřednictvím další otevřené otázky byli občané ČR dotázáni i na to, co na činnosti učitelů tělesné výchovy nejvíce **oceňují**. Přesné znění otázky bylo následující:

„Co nejvíce oceňujete na vzdělávací činnosti učitelů tělesné výchovy na základních školách? Vyjádřete se stručně vlastními slovy“.

Podobně jako v předcházejícím případě byly odpovědi respondentů podrobeny obsahové analýze a na jejím základě byly stanoveny následující kategorie odpovědi:

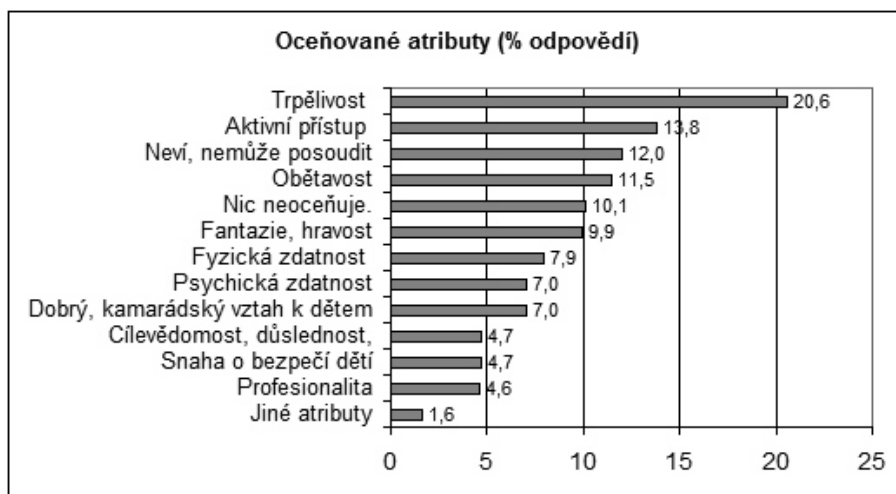
- Trpělivost: „trpělivý vztah, trpělivý přístup k dětem“ apod.
- Obětavost: „píle, nadšení, angažovanost, snaživost, oddanost, vitalita, zaujetí, nadšení, optimismus, dobrá nálada, ochota, chuť do práce, chuť učit, chuť cvičit, chuť pracovat s dětmi, zájem, zápal, snaha, ochota, snaživost“ apod.
- Fantazie, hravost: „schopnost motivovat a zaujmout děti, schopnost zapojit je do her, nápady, pestrost, umění zabavit děti, kreativita, různorodost, vynalézavost, tvořivost“ apod.
- Dobrý, kamarádský vztah k dětem: „vstřícný přístup k dětem, empatie vůči dětem, citlivý přístup k žákům, přátelské jednání, pochopení, tolerance, shovívavost, komunikativnost, ohleduplnost, taktnost, pomoc žákům, objektivita, smysl pro spravedlnost“ apod.
- Aktivní přístup: „aktivita, podněcování aktivit dětí, cvičení s dětmi, pohyb, pohyblivost, vitalita, vedení dětí k aktivitě, schopnost aktivizovat děti, vedení dětí ke sportu, ke zdraví, zdravému způsobu života“ apod.
- Fyzická zdatnost: „výdrž, fyzická, hbitost, síla, kondice, zručnost, výkonnost, schopnost předvádět, zapojit se do aktivit, schopnost být osobním příkladem“ apod.
- Psychická zdatnost: „pevné nervy, silná vůle, klidnost, psychická odolnost“ apod.
- Snaha o bezpečí dětí: „schopnost předcházet úrazům, ostražitost, odvaha, odpovědnost, zodpovědnost, obezřetnost“ apod.
- Cílevědomost, důslednost, vytrvalost: „houževnatost, odhodlanost“ apod.
- Profesionalita: „organizační schopnosti, šikovnost, všestrannost, všeobecné dovednosti, schopnost udržet disciplínu a respekt, schopnost odhadnout talent a rozvíjet ho, zkušenost, všeobecné vzdělání, všeobecná příprava“ apod.

- Jiné atributy: „realizace mimoškolních aktivit, plaveckého výcviku, lyžařských kursů, všechny vlastnosti dohromady“ apod.
- Neví, nemůže posoudit: „nemám informace, nemám zkušenosti“ apod.
- Nic neoceňuje.

Na výše uvedenou otázku odmítlo odpovědět 23 respondentů, tj. 1,3 % z jejich celkového počtu.

Na činnosti učitelů tělesné výchovy na základních školách občané ČR nejvíce oceňují trpělivost, se kterou se této práci a dětem věnují. Tuto skutečnost oceňuje 20,6 % dotázaných. Na druhém místě občané ČR uvádějí aktivní přístup učitelů tělesné výchovy (13,8 % dotázaných). Třetí nejpočetnější kategorií je obětavost, píle a nadšení, s nimiž učitelé výuku tělesné výchovy realizují. Tyto atributy ocenilo 11,8 % respondentů. Relativní četnost ostatních kategorií nedosahuje 10 %.

Asi jedna desetina občanů (10,1 %) uvádí, že na činnosti učitelů tělesné výchovy na základních školách neoceňuje nic, dalších 12,0 % respondentů neví nebo nemůže práci učitelů posoudit.

Graf 3 Oceňované atributy činnosti učitelů tělesné výchovy (n = 1772)

Testy statistické významnosti signalizují slabší souvislosti mezi některými sociodemografickými znaky a oceňováním činnosti učitelů tělesné výchovy. Vzhledem k velkému počtu kategorií však nebyla splněna podmínka dostatečného počtu případů v jednotlivých polích kontingenčních tabulek, proto byla možnost jejich aplikace omezená. Signalizované souvislosti tedy hodnotíme spíše jako tendence. Z tohoto hlediska platí, že muži více oceňují obětavost, píli a nadšení ($p = 0,05$), volí však významně častěji odpověď „nic neoceňuji“ ($p = 0,05$). Ženy kladou větší důraz na fantazii, hravost a pestrost ($p = 0,05$) a více oceňují odpovědnost učitelů a jejich snahu o bezpečnost dětí ($p = 0,05$).

Respondenti z nejmladší věkové skupiny (15 – 19 let) kladou větší důraz na fantazii, hravost a pestrost ($p = 0,001$), nejstarší občané (65 a více let) častěji volí odpověď

„nevím, nemohu posoudit“ ($p = 0,001$). Vysokoškolsky vzdělaní občané oceňují především obětavost ($p = 0,01$) a profesionalitu učitelů ($p = 0,01$).

Závěr

Na základě sociologického výzkumu z roku 2007 byly identifikovány hlavní důvody spokojenosti a nespokojenosti občanů ČR s tělesnou výchovou v základním školství. Hlavními důvody nespokojenosti občanů ČR byly obsah výuky a úroveň vzdělávací činnosti učitelů tělesné výchovy. Těmto atributům vzdělávacího procesu byla věnována hlavní pozornost v navazujícím výzkumu realizovaném v roce 2008.

Navazující výzkum přinesl tyto inspirativní poznatky:

- Občané ČR se domnívají, že mezi nejdůležitější tematické celky, které by měla obsahovat výuka tělesné výchovy na základních školách, patří činnosti z oblasti sportů a sportovních her, dále kompenzační cvičení v rámci prevence oslabení podpůrně pohybového systému a kondiční cvičení pro optimální rozvoj zdatnosti.
- Nejčastější kritickou výhradou ke vzdělávací činnosti učitelů je, že učitelé často kladou příliš velké fyzické nároky na žáky a nepřihlížejí k jejich individuálním schopnostem. Občané ČR učitelům rovněž vytýkají častý neadekvátní způsob jednání, jednotvárnost výuky a mechanické známkování dle výkonnostních tabulek. V této souvislosti je však třeba uvést, že přibližně dvě pětiny občanů ČR nemají k práci učitelů tělesné výchovy kritické výhrady, anebo se necítí být kompetentní jejich práci hodnotit.
- Občané ČR práci učitelů tělesné výchovy na základních školách hodnotí i pozitivně. Váží si trpělivosti, s níž se učitelé dětem věnují. Oceňují aktivní přístup, obětavost, píli a nadšení, se kterou učitelé k práci přistupují. Chválí nápaditost a fantazii, s níž dokáží učinit výuku zajímavější a pestřejší.

Z uvedených poznatků plynou doporučení nejen pro pedagogickou praxi v základním školství, ale i pro přípravu učitelů tělesné výchovy. Lze doporučit, aby se v přípravě učitelů i ve výuce tělesné výchovy více zdůraznila témata přímo související s podporou zdraví, tj. kompenzační cvičení v rámci prevence oslabení podpůrně pohybového systému a kondiční cvičení pro optimální rozvoj zdatnosti. Více pozornosti je třeba věnovat adekvátnímu jednání učitelů.

THE CZECH PUBLIC'S OPINIONS ON THE EDUCATIONAL CONTENT OF PHYSICAL EDUCATION IN PRIMARY EDUCATION

Abstract: The research categorises opinions of Czech Republic citizens on the educational content of physical education in primary education. The paper continues a similar research from 2007 into opinions of the Czech population on the overall quality of physical education.

The results were obtained by means of a representative sociological research into the issue of health and healthy lifestyle. The research was carried out in cooperation with the *INRES –SONES* agency towards the end of 2008.

The research involved 1795 respondents aged over 15 and was representative in terms of age, gender and regional citizenship of Czech Republic citizens.

The Czech public prefers especially sports activities and compensatory and fitness exercises in physical education. As for the educational performance of PE teachers, respondents mostly appreciate patience when working with children, but are critical of PE classes as being physically over-demanding. Nevertheless, more than 40 % of respondents do not have any serious objections to teachers' work.

The obtained findings inspire a range of concrete suggestions for improving the quality of work in primary schools as well as in teacher training of would-be PE teachers, showing the aspects that should attract most attention. The findings are part of the *School and Health for the 21st Century* research plan.

Keywords: physical education, educational content, teacher's educational performance, primary school, health education